

Naziv originala:

THE ROAD

Cormac McCarthy

Copyright © Cormac McCarthy

Copyright © 2016 ovog izdanja Kontrast izdavaštvo

Kormak Makarti

Put

Urednik:

Vladimir Manigoda

Prevod:

Danilo Lučić

Lektura i korektura:

Novak Đukić

Grafičko oblikovanje:

Jelena Lugonja

Štampa:

Kontrast štampa

Tiraž:

500

Izdavač:

Kontrast, Beograd

Klaonička 2, Zemun

e-mail: jakkontrast@gmail.com

kontrastizdavastvo.com

facebook.com/KontrastIzdavastvo

www.glif.rs

Put

KORMAK
MAKARTI

KONTRAST
Beograd, 2016.

OVA KNJIGA JE POSVEĆENA
DŽONU FRENSISU MAKARTIJU

Kad se probudio u šumi, u hladnoći i u mraku, pružio je ruku da dodirne dete koje je spavalo pored njega. Noći tamnije od tame i dani još više sivi od minulih. Kao početak hladne mreke koja zamračuje svet. Podigao je ruku i pustio je da se spušta polako sa svakim dragocenim dahom. Odgrnuo je plastičnu cirađu i izvukao se ispod pokrivača u svojoj prljavoj odeći i pogledao prema istoku, tražeći svetlost, koje nije bilo. U snu, iz kojeg se probudio, ušao je u pećinu gde ga je dete dovelo za ruku. Njihovo svetlo je plesalo po vlažnim mlečno-belim zidovima. Kao hodočasnici iz priče koju je progutala i u utrobi izgubila neka granitna zver. Duboki kameni dimnjaci, gde voda kaplje i peva, odjekuju u tišini minutama zemlje i satima dana i godinama bez kraja. Sve dok nisu ušli u veliku kamenu prostoriju gde je ležalo crno, prastaro jezero. A na drugoj obali je čudovište ustalo iz mlečnog jezerca i podiglo njušku s koje se cedila voda, buljeći u svetlo mrtvo-belim očima, slepim kao paukova jaja. Nisko je zamahnulo glavom nad vodama kao da miriše ono što ne vidi. Zgurano tamo onako blede, golo i prozirno, dok su mu alabasterne kosti bacale senku na kamenje iza njega. Utroba, kucajuće srce. Mozak koji je pulsirao unutar mutnog staklenog zvona. Ljuljalo je glavom levo i desno i tad je zastenjalo duboko, okrenulo se i pognulo i bezglasno otkaskalo u tamu.

S prvim sivim svetlom ustao je i, ostavivši dečaka da spava, spustio se na put, čučnuo i proučavao okolinu prema jugu. Jalova, tiha, bezbožna. Pomislio je da je oktobar, ali nije bio siguran. Godinama već nije beležio datume. Išli su prema jugu. Ovde neće preživeti još jednu zimu.

Već se dovoljno razdanilo, pa je dvogledom osmotrio dolinu ispod njih. Sve je bledele i mračilo se. Meki pepeo se

lagano vrtložio nad asfaltom. Proučavao je ono što je mogao da vidi. Delove puta između mrtvih stabala. Tražio je boju. Pokret. Bilo kakav trag, stub dima. Spustio je dvogled, svukao pamučnu masku s lica, pa obrisao nos o ručni zglobov. Ponovo je dvogledom pregledao kraj. A onda je samo sedeo tamo, držeći u ruci dvogled, i posmatrao pepeljasto dnevno svetlo kako se zgušnjava nad zemljom. Znao je samo da mu je to dete jemstvo. Rekao je: Ako on nije reč Božja, Bog nikada nije ni progovorio.

Kad se vratio, dečak je još spavao. Skinuo je s njega plavu plastičnu cirađu, složio je i izneo do kolica za kupovinu, spakovao je pa se vratio s tanjirima i nekoliko kukuruznih kolačića u plastičnoj vrećici i s plastičnom flašom sirupa. Na zemlju je rasprostro malo platno koje su koristili kao sto i postavio pribor. Izvadio je pištolj iz pojasa i položio ga na tkaninu. A onda je seo i samo posmatrao dečaka kako spava. Noću je skidao masku s lica i sad je ležala negde među pokrivačima. Gledao je u dečaka, a onda ponovo kroz stabla prema putu. Ovo nije bilo sigurno mesto. Po danu bi ih videli sa puta. Dečak se okretao pod pokrivačima. Onda je otvorio oči. Hej, tata, rekao je.

Ovde sam.

Znam.

Sat posle već su bili na drumu. Gurao je kolica, a obojica su nosili rančeve. U njima su bili važni predmeti. Ako bi morali da ostave kolica i beže. Za ručku kolica bio je pričvršćen hromirani motociklistički retrovizor u kojem je osmatrao put iza njih. Podigao je ranac više na ramena i ogledao se po pustoj zemlji. Put je bio prazan. Niže, u maloj dolini, vijugava siva reka. Nepomična i uredna, s obalama

opterećenim mrtvom trskom. Dobro si? pitao je. Dečak je klimnuo. Onda su krenuli po asfaltu kroz metalno svetlo, stopalima razbacujući pepeo; jedan drugome bili su čitav svet.

Prešli su reku preko starog betonskog mosta i nakon nekoliko kilometara naišli na benzinsku pumpu. Stajali su na sred puta i proučavali je. Mislim da možemo ući, rekao je čovek. Pogledajmo. Korov kroz koji su gacali rasipao se u prašinu svuda oko njih. Prešli su asfaltnu pistu i pronašli rezervoar pumpe. Poklopca nije bilo pa se čovek nagnuo na laktovima kako bi pomirisao cev, ali ustajao miris tek je slabo podsećao na benzin. Ustao je i osmotrio zgradu. Čudno je da su na pumpama cevi još bile na mestu. Prozori su netaknuti. Vrata prodavnice bila su otvorena pa je ušao. Uz jedan zid stajala je metalna kutija za alat.

Proverio je fioke, ali tamo nije bilo ničeg korisnog. Dobar set manjih gedora. Zapinjač. Pregledao je i radionicu. Metalno bure puno smeća. Ušao je u kancelariju. Prašina i pepeo posvuda. Dečak je stajao na vratima. Metalni sto, blagajna. Neki stari automobilski priručnici, raskvašeni i vlažni. Izgužvani linoleum s mnogo mrlja odvajao se od plafona. Prešao je sobu do stola i tamo zastao. Onda je podigao telefonsku slušalicu i okrenuo stari broj kuće svog oca. Dečak ga je gledao. Šta to radiš? pitao je.

Polu kilometra dalje niz put zaustavio se i pogledao na-
trag. Ne razmišljamo, rekao je. Moramo da se vratimo. Gurnuo je kolica s puta i nagnuo ih tako da se ne vide. Ostavili su rančeve i vratili se do pumpe. Iz prodavnice je izvukao čeličnu kantu za otpatke, prevrnuo je i iščeprkao sve jedno-

litarske plastične boce ulja. Onda je seo na pod i, bocu po bocu, izlivaao sve ostatke tekućine, postavljajući flaše naopako kako bi sadržaj iscedio u metalnu posudu, sve dok na kraju nisu imali skoro pola litre motornog ulja. Zavrnuo je plastični poklopac, obrisao flašu krpom i rukom joj odmerio težinu. Ulje za njihovu malu petrolejku da osvetle duge sive sumrake, duge sive zore. Hoćeš da mi pročitaš priču, pitao je dečak. Hoćeš, tata? Da, rekao je. Hoću.

Na drugoj strani rečne doline put je prolazio kroz pustozgarište. Nagorena stabla bez grana pružala su se s obe strane. Pepeo je vitlao preko drumata dok su opuštene žice visile s pocrnelih stubova za rasvetu, tiho cvileći na vetru. Izgorela kuća na čistini, a iza nje puste, sive ledine i grubi nasipi crvenog blata gde se nekad gradió put. Nešto dalje stajali su paneli koji su reklamirali motele. Sve je bilo kao nekada, samo izbledelo i trošno. Na vrhu brda zastali su da povrate dah na hladnoći i vetru. Pogledao je dečaka. Dobro sam, rekao je dečak. Čovek mu je stavio ruku na rame i klimnuo prema otvorenom krajoliku ispod njih. Onda je iz kolica uzeo dvogled, stao na put i osmotrio ravnicu prema obrisu grada u sivilu, rastrtom po pustinji kao crtež ugljenikom. Ništa se ne može videti. Nema dima. Smem ja da pogledam? pitao je dečak. Da. Naravno da smeš. Dečak se naslonio na kolica i prilagodio okular. Šta vidiš? pitao ga je čovek. Ništa. Spustio je dvogled. Pada kiša. Da, rekao je čovek. Znam.

Ostavili su kolica pokrivena cirađom u jaruzi i popeli se uzbrdo kroz tamne stubove stabala gde je video izbočenu stenu. Seli su u zaklon stene i gledali kako sivi čaršavi kiše šibaju preko doline. Bilo je vrlo hladno. Sedeli su stisnuti

jedan uz drugog, svaki zamotan u pokrivač preko kaputa. Kad je kiša nakon nekog vremena prestala, čulo se samo kapanje iz šume.

Razvedrilo se pa su sišli po kolica, skinuli ciradu i uzeli pokrivače i stvari koje će im trebati za noć. Ponovo su se popeli na brdo i napravili logor u suvoj prašini ispod stena. Čovek je sedeo i rukama grlio dečaka, pokušavajući da ga ugrije. Umotani u pokrivače, gledali su kako ih bezimeni mrak obavija. Sivi obris grada nestao je s dolaskom noći kao utvara pa je čovek zapalio malu svetiljku i zaklonio je od vetra. Onda su odšetali do puta držeći se za ruke, pa na vrh brda i hrbat druma, odakle su videli sve mračniji kraj prema jugu, stojeći na vetru, umotani u pokrivače, tražeći bilo kakvu naznaku vatre ili svetiljke. Ništa se nije videlo. Na pola brda titrao je tek tračak svetlosti, pa su sišli nakon nekog vremena. Sve je bilo suviše vlažno da bi zapalili vatru. Pojeli su svoj hladan i mršav obrok i legli na prostirke sa svetiljkom između sebe. Poneo je dečakovu knjigu, ali dečak je bio preumoran za čitanje. Hoćemo da ostavimo lampu da gori dok ne zaspim? pitao je. Da. Naravno da hoćemo.

Dugo mu je trebalo da zaspi. Napokon se okrenuo i pogledao čoveka. Lice mu je u slabom svetlu bilo puno crnih tragova od kiše, kao kod prastarog glumca. Smem nešto da te pitam? rekao je.

Da. Naravno.

Hoćemo li umreti?

Jednom. Ne sada.

Ali, još idemo na jug.

Da.

Da nam bude toplo.

Da.

Dobro.

Šta dobro?

Ništa. Samo dobro.

Spavaj sad.

Dobro.

Ugasiću sad svetiljku. U redu?

Da. U redu.

I onda posle, u tami: Smem li nešto da te pitam?

Da. Naravno da smeš.

Šta bi uradio kad bih ja umro?

Da ti umreš, i ja bih želeo da umrem.

Da budeš sa mnom?

Da. Da budem s tobom.

Dobro.

Ležao je slušajući vodu kako kaplje u šumi. Dno dna. Hladnoća i tišina. Pepeo nekadašnjeg sveta, raznošen svud po praznini turobnim i nestalnim vetrovima. Oduvan, razbacaan i ponovo oduvan. Sve se otrglo svojim kopčama. Odrešeno u pepelnom vazduhu. Živo samo zbog daha, drhtaja i prkosa. Da mi je srce kamen.

Probudio se pre zore i gledao sivilo buđenja dana. Polagano i poluprozirno. Ustao je dok je dečak još spavao i navukao cipele. Ogrnut pokrivačem hodao je između stabala. Spustio se u usek u kamenu i čučnuo, kašljući. Dugo je kašljao. Onda je kleknuo u pepeo. Podigao je lice prema bledom danu. Jesi li tamo? prošaputao je. Hoću li te konačno videti? Imaš li vrat da mogu da te zadavim? Imaš li srca? Proklet da si zauvek, imaš li dušu? Oh, Bože, prošaputao je. Oh, Bože.

Kroz grad su prošli sutradan u podne. Držao je pištolj spreman, na presavijenoj ciradi na vrhu kolica. Pazio je da mu je dečak uvek u blizini. Grad je bio uglavnom spaljen. Beživotan. Na ulicama automobili obloženi pepelom, sve je prekrivala prašina i pepeo. Fosilni tragovi u suvom blatu. Leš na vratima, osušen kao mumija. Cerio se danu. Privukao je dečaka bliže. Samo se seti da ono što ti uđe u um ostaje tamo zauvek, rekao je. Razmisli o tome.

Ali se i zaboravlja, zar ne?

Da. Zaboravlja se ono što želiš da zapamtiš i pamti se ono što želiš da zaboraviš.

Na kilometar od farme njegovog ujaka bilo je jezero gde bi njih dvojica na jesen išli po drva za potpalu. Seo je u zadnji deo čamca i hladio ruku u vodi, a ujak se prihvatio vesla. Stopala u crnim čizmama od jareće kože upro je u rebra čamca. Na glavi slamnati šešir. U zubima lula i tanka nit bale što se ljulja s ivice lule. Okrenuo se da pogleda udaljenu obalu, grabeći držače vesala, vadeći lulu iz usta kako bi bradu obrisao nadlanicom. Obala je posuta brezama, belim kao kosti na tamnoj podlozi zimzelenog drveća iza njih. Ivicom jezera nabacana je gomila čvornatih panjeva, sivih i trošnih, skupine preostale od prošlih uragana. Samo se drveće dugo seklo za potpalu i odnosilo. Ujak je okrenuo čamac i uvukao vesla pa su klizili nad peskovitim plićacima dok kobilica nije zagrebala u pesak. Mrtav grgeč se poleđuške ljuljao u bistroj vodi. Žuto lišće.

Ostavili su cipele na toplim, bojenim daskama, izvukli čamac na obalu i bacili sidro do kraja konopca. Hodali su po obali dok je njegov ujak proučavao panjeve, pučkajući svoju lulu, s manilskom konopljom obmotanom oko rame-

na. Izabrao je jedan panj i okrenuo ga, koristeći korenje kao polugu, dok nije napola plivao u vodi. Pantalone su zavrnu- li do kolena, ali ipak su ih smočili. Zavezali su konopac za držač na krmi čamca i odveslali natrag preko jezera, laga- no cimajući panj iza sebe. Već je palo veče. Samo polagano, ravnomerno lupanje držača vesala. Jezero tamno staklo i svetla prozora s obale. Odnekud radio. Nijedan od njih nije progovorio ni reči. To je bio savršen dan njegovog detinj- stva. Dan u koji se ostali kuju.

U danima i nedeljama koje su usledile nastavili su pre- ma jugu. Sami i progonjeni. Kroz sirov, brdovit kraj. Pored aluminijumskih kuća. Ponekad bi videli delove autoputa kroz ogolela debla mladih stabala. Hladno i još hladnije. Odmah iza visokog planinskog prolaza zastali su i gledali veliki zaliv na jugu, gde je zemlja bila spaljena dokle god je pogled sezao, i pocrnele obrise stena kako izviru iz plitkih ostrva pepela i stubove pepela dok se uzdižu i valjaju niz pustoš. Stazu tmurnog sunca koje se nevidljivo kreće kroz tamu dana.

Danima su prelazili taj ugljenisan teren. Dečak je pronašao neke bojice i naslikao svoju masku s očnjacima i nastavio da hoda bez prigovora. Jedan od prednjih točkova kolica se rasklimao. Šta uraditi s njim? Ništa. Ovde, gde je pre njihovog dolaska sve izgorelo do pepela, nisu mogli da pale vatru, pa su noći bile duge i tamne i hladne kao nika- da pre. Toliko hladne da su stene pucale. Smrtno hladne. Držao je drhtavog dečaka u naručju i u mraku brojao svaki njegov krhki dah.

Probudio ga je zvuk udaljene grmljavine pa je seo. Bledo svetlo je drhtalo odasvud, ogledajući se u čađavoj kiši. Za-

tegao je ciradu čvršće oko njih i dugo ležao budan osluškujući. Ako se skvase, nema te vatre uz koju bi se osušili. Ako se skvase, verovatno će umreti.

U tim noćima se budio u neprobojnom crnilu. Crnilu koje mu je probijalo uši. Često je morao da ustaje. Nije bilo zvukova osim vetra među ogoljelim stablima. Ustao bi i klimavo stajao u hladnom, autističnom mraku, ispruživši ruke radi ravnoteže dok su mu u lobanji odzvanjali proračuni. Neki stari dnevnik. Ostati uspravan. Nema pada bez padine. Krenuo bi velikim koracima u prazninu, brojeći ih na povratku. Zatvorenih očiju, veslajući rukama. Uspravan u odnosu na šta? Na nešto bezimeno u noći, na žilu ili sredinu. Nešto što će slediti i on i zvezde. Kao veliko klatno u rotondi koje zapisuje duge, dnevne kretnje svemira, o kojem ne zna ništa, ali zna da zapisivati mora.

Dva dana su im trebala da pređu tu pepelnu golet. Put iza toga vodio je duž prevoja, okruženog jalovim padinama. Pada sneg, rekao je dečak. Pogledao je u nebo. Padala je jedna jedina siva pahulja. Uhvatio ju je dlanom i gledao kako izdiše tamo kao poslednja hostija hrišćanskog sveta.

I dalje su se kotrljali zajedno, pokriveni ciradom. Moke sive pahulje su se kovitlale i padale ni iz čega. Siva bljuzga pored puta. Crna voda teče ispod natopljenih naslaga pepela. Na udaljenim prevojima više nema logorskih vatri. Razmišljao je kako su se kultovi krvi sigurno međusobno proždrali. Niko nije putovao ovim putem. Nije bilo razbojnika, ni pljačkaša. Nakon nekog vremena stigli su do garaže uz put i stali na otvorenim vratima, gledajući kako se napolju vijore nanosi sive susnežice.

Prikupili su neke stare sanduke i na tlu zapalili vatru. Pronašli su neki alat, ispraznili kolica i počeli da popravljaju točak. Izvukao je zavrtnaj i ručnom bušilicom proširio rupu pa u nju ugurao deo cevi koji je prethodno skratio bonsekom. Onda je sve ponovo pričvrstio zavrtnjima, podigao kolica i zakotrljao ih po tlu. Išla su prilično dobro. Dečak je sedeo i gledao ga.

Ujutru su nastavili put. Pustom zemljom. Veprova koža zakucana na vrata ambara. Izandala. Deo repa. U ambaru s greda vise tri tela, osušena i prašnjava među prugama slabog svetla. Ovde bi moglo biti nečega, rekao je dečak. Moglo bi biti kukuruza ili nečega. Idemo, rekao je čovek.

Najviše se brinuo zbog cipela. I hrane. Uvek zbog hrane. U staroj daščanoj sušari pronašli su šunku obešenu u čošku. Izgledalo je se kao da su je izvadili iz grobnice, tako suhu i smežuranu. Zabio je nož u tamnocrveno slano meso. Sočno i dobro. Te noći ispržili su debele komade nad vatrom, pa ih podgrejali u konzervi graška. Posle se probudio u mraku i učinilo mu se da čuje bubnjeve s niskih, tamnih uzvisina. Onda se vetar okrenuo i ostala je samo tišina.

U snovima je bleđa nevesta izlazila iz zelenog i lisnatog žbunja. Belih bradavica i u belo obojenih rebara. Nosila je haljinu od čipke i tamnu kosu podignutu kopčama od slonovače i češljevima od školjki. Nasmešila se oborenih očiju. Ujutru je ponovo padao sneg. Perlice sivog leda nizale su se po žicama dalekovoda.

Nije verovao u to. Rekao je da su pravi snovi za čoveka u opasnosti snovi o opasnosti, a sve ostalo bio je zov iznemo-

glosti i smrti. Spavao je malo i spavao je loše. Sanjao je kako on i dete hodaju po rascvaloj šumi, gde su ptice letele ispred njih, a nebo je bilo bolno plavo, ali naučio je kako da se probudi iz tih svetova sireninih pesama. Ležao bi budan u mraku s jezivim ukusom breskve iz nekog fantomskog voćnjaka, koji mu je nestajao u ustima. Mislio je da ako bude živeo dovoljno dugo, svet će na kraju biti izgubljen. Kao i umirući svet nedavno oslepljenih, sve je polako bledele u sećanju.

Sanjarenje na putu. Iz toga nije mogao da se probudi. Koračao je dalje. Mogao je da se seti svega u vezi sa njom, osim njenog mirisa. Sedeo je u gledalištu pored nje dok se naginjala napred slušajući muziku. Zlatni ukrasi i držači sveća i dugi nabori zastora s obe strane pozornice. Držala mu je ruku u svom krilu, a on je osećao rubove njenih čarapa kroz tanku tkaninu njene letne haljine. Zaustavi film. Sad prizovi svoju tamu i svoju hladnoću i budi proklet.

Od dve stare metle napravio je rašlje i žicom ih pričvrstio za kolica kako bi ispred točkova sklanjao granje s puta. Stavio je dečaka u korpu i stao na zadnju prečku kao gonnič pasa, pa su krenuli nizbrdo, upravljajući kolicima u krivinama kao bob tim svojim telima. Video je kako se dečak ponovo smeje nakon mnogo vremena.

Na vrhu brda bio je zavoj i odmorište uz put. Stari put koji je vodio kroz šumu. Došetali su do klupe i seli, gledajući kako u dolini zemlja nestaje u tvrdoglavoj magli. Jezero tamo dole. Hladno i sivo i teško u opelješenoj kotlini krajo-
lika.

Šta je to, tata?

Brana.

Čemu to služi?

Tako je stvoreno jezero. Pre nego što su izgradili branu, tamo dole bila je samo reka. Brana je koristila vodu koja je kroz nju tekla i okretala velike ventilatore, koji se zovu turbine, koje stvaraju struju.

Daju svetlo.

Da. Daju svetlo.

Možemo da odemo dole i pogledamo?

Mislim da je predaleko.

Hoće brana ostati tu još dugo?

Mislim da hoće. Napravljena je od betona. Ostaće tu barem nekoliko stotina godina. Možda i hiljada.

Misliš da u jezeru ima riba?

Ne. U jezeru nema ničega.

Davno nekad, vrlo blizu ovog mesta, gledao je kako se soko obrušava niz dugi plavi zid planine i grudima uleće usred jata i grabi ždrala pa ga vuče dole prema reci onako krakatog i slomljenog, dok ih je kroz ustajao jesenji vazduh pratilo ždralovo otpalo i očerupano perje.

Zrnast vazduh. Ukus koji ti ostaje u ustima. Stajali su na kiši kao domaće životinje na farmi. Onda su krenuli dalje, držeći ciradu iznad sebe dok je kiša rominjala. Stopala su im bila mokra i hladna, a cipele uništene. Na obroncima brda mrtva i polegnuta letina. Goluzdrava stabla na prevoju, sirova i crna na kiši.

A snovi su tako šareni. Kako bi te inače smrt dozivala? Buđenje u hladnoj zori odmah sve pretvara u pepeo. Kao neke drevne freske izložene svetlu dana nakon vekova u grobnici.

Kiša je popustila, a i hladnoća, pa su konačno stigli u široku dolinu reke koja je sekla još vidljive oranice; sve je u toj jalovoj nizini bilo mrtvo do korena. Vozili su po crnom asfaltu. Visoke drvene kuće. Metalni talasasti krovovi. Dugački ambar u polju, s reklamom i polumetarskim slovima preko kosine krova. Posetite Rok Siti.

Živica uz put se pretvorila u redove crnih i uvijenih kupina. Bez znaka života. Ostavio je dečaka da stoji na putu i drži pištolj pa se popeo starim krečnjačkim stepenicama i hodao po tremu kuće, zaklanjajući oči i zagledajući kroz prozore. Ušao je kroz kuhinju. Smeće na podu, stare novine. Posuđe u vitrini, šoljice vise na kukama. Prošao je hodnikom i stao na vratima dnevne sobe. U ćošku su stajale stare orgulje. Televizor. Jeftini nameštaj i ručno izrađen orman od trešnjinog drveta. Popeo se na sprat i prošao kroz spavaće sobe. Sve je bilo prekriveno pepelom. Dečja soba s plišanim psom koji s prozora gleda prema dvorištu. Pregledao je ormane. S kreveta je skinuo dva dobra vunena pokrivača i sišao niz stepenice. U ostavi je našao tri tegle domaćeg kivanog paradajza. Oduva prašinu s poklopaca i prouči ih. Nekome pre njega nisu se dopale, pa na kraju nisu ni njemu. Izašao je noseći pokrivače preko ramena i ponovo su krenuli putem.

U predgrađu grada naišli su na supermarket. Nekoliko starih automobila na parkiralištu zatrpanom smećem. Ostavili su kolica napolju i kroz smeće krenuli između polica. U odeljku sveže hrane na dnu kante pronašli su nekoliko starih zrna crvenog pasulja i nešto što su nekad bile kajsije, odavno sasušene i smežurane. Dečak je išao za njim. Izašli su kroz zadnja vrata. U ulici iza prodavnice stajalo je nekoliko kolica za kupovinu, veoma zardalih. Vratili su se u

dućan, tražeći druga kolica, ali nije ih bilo. Pored vrata ležala su dva automata za piće, prevrnuti i obijena pajserom. Svuda u pepelu razbacani novčići. Seo je i rukom prešao preko oborenog aparata. U drugom je našao hladan metalni cilindar. Polako je izvukao ruku i seo gledajući u koka-kolu.

Šta je to, tata?

Poslastica. Za tebe.

Šta je to?

Evo. Sedi.

Spustio je naramenice s dečakovih ramena, a ranac odložio na pod u blizini, zatim je palcem otvorio aluminijski jezičak na vrhu konzerve. Nos je gurnuo pred tiho šištanje iz konzerve i onda je dodao dečaku. Uzmi, reče.

Dečak je uzeo konzervu. Ima mehuriće, rekao je.

Uzmi.

Pogledao je oca, nagnuo konzervu i popio. Sedeo je razmišljajući o njoj. Stvarno je dobro, rekao je.

Da, dobro je.

Evo i tebi malo, tata.

Hoću da je ti popiješ.

Uzmi malo.

Uzeo je konzervu, popio malo i vratio je dečaku. Ti je popij, rekao je. Sedećemo malo ovde.

To je zato što je više nikada neću opet piti, zar ne?

Nikada je puno vremena.

Dobro, rekao je dečak.

Do sumraka sledećeg dana stigli su u grad. Duge betonske trake petlje autoputa kao ruševine ogromne kuće duhova na pozadini udaljene tame. Za pojasom napred nosio je revolver, jaknu je raskopčao. Svuda mumificirani mrtvac.